

om at kurserne har henvendt sig til specielt interesserede/entusiaster og det har været karakteristisk at teori og praksis i de fleste tilfælde har været skarpt adskilte.

Indførelsen af nye former for informationsmedier og udviklingen på de elektroniske billedmediers område har som potentiel følge en kraftig forøgelse af de såkaldte informationskløfter mellem højt- og lavtuddannede.

I den forbindelse har fagbevægelsen været fremme med forskellige mediepolitiske initiativer, som på forskellig måde kan siges at demonstrere en voksende erkendelse af dette områdes vigtighed. Således har LO i 1984 afsat et beløb på 500.000 kr. til støtte af lokale medieaktiviteter, ligesom arbejderbevægelsens krav til voksenuddannelse - udmøntet i lovforslaget om betalt frihed til uddannelse (1984) indeholder en passus om at uddannelsen bl.a. skal 'forbedre arbejdstagernes muligheder for at forholde sig kritisk til de daglige informationsmængder'.

Ud fra de erfaringer, der eksisterer med medieundervisning i forbindelse med daghøjskoler for arbejdsledige, er det klart, at der er betydelig interesse og behov blandt såkaldt almindelige mennesker for at få nedbrudt nogle barrierer i forhold til de elektroniske medier for derigennem at få forøgede ytringsmuligheder.

En forudsætning for en bred efteruddannelsesvirksomhed indenfor medieområdet, hvadenten det gennemføres indenfor rammerne af BFU, daghøjskoler, oplysningsforbundenes fritidsundervisning eller lignende uddannelsesstilbud er, at der findes eller uddannes en betydelig skare lærere, som er kompetente til at varetage undervisningen.

Else Fabricius Jensen er cand.mag. og ansat ved Center og Medieforskning, Københavns Universitet.

Medieundervisningen i HF

Af Henrik Poulsen

Medieundervisningen i HF-regi har i mange år været en fremmed fugl, svær at indpasse, svær at tilpasse. De muligheder for en tværgående og sammenhængende undervisningsplanlægning, som gymnasiet i kraft af linie- og grenvalg rummer, findes ikke i HF. Et strukturforsøg i det omfang, som det netop afsluttede på Gentofte Statsskole og hvori faget 'mediefag' indgik, vil praktisk taget ikke kunne gennemføres på et HF-kursus. I virkeligheden strider det også imod tankerne bag HF-uddannelsen, idet denne skal være kursusbetonet, og fagene tilbydes, ihvertfald når det drejer sig om tilvalgsfagene, som lukkede moduler. Det begrænser selvsagt det pædagogiske udviklingsarbejde og modvirker, at HF i samme grad som gymnasiet kan eksperimentere med tværfaglighed og nye tilrettelæggelsesformer.

Medieundervisningen i HF har derfor samlet sig omkring faget film og tv-kundskab, der siden 1978 har været tilbudt ved forskellige enkeltfagskurser på en forsøgsgodkendelse. Fra kursusåret 1984-85 har det ligeledes været tilbudt som tilvalgsfag på to 2-årige HF-kurser, og i kursusåret 1985-86 tilbydes det tilmed som fællesfag på to 2-årige kurser. Direktoratets holdning til faget er henholdende men indtil videre velvilligt accepterende, vel sagtens fordi faget er en garanti for, at der overhovedet bliver undervist i medier i HF-uddannelsen. Det henholdende skyldes sandsynligvis de omfattende reformer af de gymnasiale uddannelser der står for døren, og som vil indbefatte en ombrydning af fagrækken¹.

Grundlaget for undervisningen var indtil efteråret 1984 den forsøgsskrivelse af 31.1.1979 for faget film- og tv-kundskab, der også har været gældende for gymnasiet. Den vægtede undervisningen ligeligt mellem en praktisk og en teoretisk del, idet den forudsatte, at de to dele havde en afsmittende virkning på hinanden. Dette er fastholdt i den nye fagbeskrivelse fra september 1984 (Direktoratets RegelSamling 02-25). Denne nye fagbeskrivelse repræsenterer, udover en selvstændiggørelse af faget i forhold til gymnasiefaget, en forskydning af fagets kerne fra at være filmæstetisk til i højere grad at være omfattende det elektroniske massemediefelt. Det svarer til mange af de erfaringer, lærerne i de mellemliggende år har høstet mht. elevernes egne ønsker, samtidig med at faget kom i bedre overensstemmelse med de aktuelle samfundsmæssige forhold. Tidligere undervisningsforløb som 'Polanskis film' eller 'Den amerikanske suspense-thriller i 40'erne' er vigen- de til fordel for emner som 'Nyhedsformidlingen i DR', 'Den dokumentariske kortfilm', 'Rockvideoen' og 'TV-Syd - et tv-forsøg'. Men samtidig viser sande auteur's kortfilm - f.eks. Jon Bang Carlsen - stadig at have relevans for undervisningen, idet eleverne på en rimelig enkel måde får indblik i og forståelse for en særlig filmisk æstetik, der endda virker inspirerende i deres egne produktioner. De store film i Hollywood-traditionen er - og det er min personlige opfattelse - et overstået kapitel i de tilfælde, de kun gøres til genstand for filmæstetiske og -historiske analyser. Flertallet af HF-eleverne lægger vægt på en hurtig omsætningsværdi i undervisningen, så mange er fremmede over for en 'formålsløs' og formalistisk beskæftigelse med film. Den cineastiske glæde over den amerikanske 40'er-poesi i en nedslidt Fred Astaire-film er derfor temmelig begrænset.

Jeg nævner dette, fordi - såvidt jeg ved - alle lærere i faget er udgået fra Københavns Universitet med bifagseksamen fra Institut for Filmvidenskab. Den faglige orientering herfra er udpræget filmæstetisk og -historisk med udgangspunkt i humanistisk/hermaneutisk forskningstradition. Mødet med eleverne og samfundets udvikling i mellemtiden har så sandelig udvidet den faglige horisont.

Inden jeg går over til en nærmere omtale af et undervisningsforløb, vil jeg kort gennemgå de væsentligste punkter i forsøgsbeskrivelsen RS 02-25. Faget rummer 160 timers undervisning, hvilket svarer til 5 ugentlige timer på forberedelseskurserne og 2 timer for fællesfaget og 4 timer for tilvalgsfaget på de 2-årige HF-kurser. Som alle andre HF-fag afsluttes undervisningen med en eksamen. Principielt har eksamen intet med undervisning at gøre, men i dette tilfælde er det nødvendigt, da faget ellers ingen uddannelsesværdi ville have for eleverne. Jeg skal senere vende tilbage til fagets særlige eksamensform. Undervisningen skal omfatte 2/3 teoretiske forløb - 'områder' - således at både film- og TV-mediet er repræsenteret. Derudover arbejdes der med forløb efter elevernes egne ønsker. Hvad den praktiske side angår skal holdet gennemføre mindst to forløb (8mm og video, hvoraf det ene kan erstattes af lyd/dias) og mere kan da heller ikke nås. Disse forløb struktureres derfor som et pilotprojekt og et eksamensprojekt, idet en produktion indgår i eksamen. Således places faget på linie med de kreative fag, der indgår i HF-fagrækken, fag der på lignende måde er bygget op omkring en fifty-fifty fordeling af teori og praktik. Disse fag er formning, musik, idræt og film- og TV-kundskab. Der er da heller ingen tvivl om, at det er dette aspekt, det kreative, der appellerer til en stor del af eleverne. Det er igen spørgsmålet, tror jeg, om en undervisning, der hurtigt og enkelt lader sig omsætte i konkrete her-og-nu-dimensioner. Endelig fænger denne del af undervisningen i særlig grad de ikke-læse vante og fører dem ind i problemstillinger, de kun med møje ellers ville have indset. Det er forøvrigt symptomatisk at de af eleverne, der ønsker at uddanne sig videre indenfor medierne, orienterer sig mod Filmskolen og ikke mod universitetsstudier. Vanskeligheden for læreren i de kreative forløb ligger i, dels at strukturere dem og dels at indleve sig i den gruppeproces, der er igang, når 2-5 personers-gruppen producerer deres film/video eller lyd/dias. Der er kræfter igang, der helt klart ikke kun har noget med faget at gøre, men udtrykker nogle almene tilstande, alle vil kunne lære noget af: timing, tolerance, videnssøgning, konstruktiv kritik er nogle af de begreber, der

sættes på prøve. Det betyder da også at de praktiske forløb af og til kan svulme op i forhold til idealplanlægningen og at man således tvinges til at 'bøje' den teoretiske undervisning ud af den praktiske, så at sige lade problemstillinger under produktionen indgå som analyseelementer i den teoretiske undervisning - hvorfor vælger de den beskæring fremfor en anden? Hvorfor laver de 'hul' i ledsagemusikken? Men vi når da det hele til sidst.

Eksaminen omfatter to deleksaminer, der afspejler fagets to dimensioner: en gruppeeksamen, hvor gruppen (2-5 i tal) på baggrund af deres eksamensproduktion i én af de tre medier eksamineres i deres mediebevidsthed. Eksaminationen, der former sig som en samtale mellem alle implicerede parter, orienterer sig hele tiden omkring tekniske, fortællemæssige og formidlingsmæssige løsninger i gruppens produkt. Vurderingen af dette produkt skal iøvrigt veje tungest, og det er da værd at bemærke, at mange af disse er ganske fremragende. Den anden deleksamen er den individuelle eksamen, hvor hver enkel elev skal gennemgå et ca. 10 minutters film/tv-citat, der kan relateres til de gennemgåede områder. Til dette gives der 30 minutters forberedelse.

Eksaminen kan virke omfattende, men normalt er eleverne omend ikke lykkelige men tilfredse for den. De når under gruppeeksaminen at blive tilpas afslappede og fortrolige med censor og situationens historisk bestemte alvor, at skrækken for den individuelle eksamen fortager sig. Et enkelt sted er forsøgt en udvidelse af gruppeeksaminen til også at omfatte det analytiske ikke mindst for at fastholde det kollektive ansvar hele undervisningen og eksaminen igennem.

Jeg skal nu konkretisere alle disse almene kommentarer og betragtninger med et eksempel på et undervisningsforløb over et kursusår, og jeg er ubeskeden nok til at vælge ét af mine egne, fordi det holdt uden at livremmen sprang og fordi det er typisk. Når fyldet er skrabet væk så årsplanen således ud:

- September, 1 Iagttagelsesøvelse: filmiske forskelle. Harris/Vonnegut: Slagtehus 5 og Jon Bang Carlsen: Årets længste dag - udvalgte sekvenser, video
- 2 CHS-film: a) Elementære filmudtryk og Elementær filmon- tage (16mm). Gennemgang af filmsprogets virkemidler, og- så med baggrund i kompendium udarbejdet af HP.
- 3 Næranalyse af Roeg: Rødt chok, indledningsekvens. Nær- analyse af Reed: Den tredje mand, 'kattesekvensen', video.
- 4 Screening af Antonioni: Profession: Reporter.
- 5 Analyse af ovenstående.
- 6 Drejebogsøvelser over Stig Dagermann: Att döda ett barn i grupper.
- 7 do - fremlæggelse.
- 8 Fremlæggelse.
- Oktober, 9 Indstillingsøvelser - video. Lydoptagelsesøvelser, her- under mixning.
- 10 do - i grupper.
- 11 1. pilotprojekt: Bunden opgave: 'Portræt af et ansigt', video med lydmix, 3-5 min.
- 12 do
- 13 do
- 14 do
- 15 do
- November, 16 3 x forevisning, diskussion.
- 17 1. område: Film af Jon Bang Carlsen.
- 18 Dejlig er den himmelblå - 16mm
- 19 En rig mand - 16mm
- 20 Jenny - 16mm
- 21 Fugl Fønix - i biografen.
- 22 Gennemgang og diskussion af artikler fra MacGuffin nr 30 og 31, 1979.
- 23 Hotel of the Stars - 16mm
Der forelå skriftligt ledsagemateriale (interview, state- ments) til filmene fra SFC. Rækkefølgen af filmene er tilfældig, bestemt efter SFCs ledige datoer. Herudover lagde jeg En fisker i Hanstholm og Årets længste dag til- side til eksamenen.
- December, 24 Mediestructuren med baggrund i forberedt stof i Karen Siune: Politik og medier, Seeberg Friis m.fl.: tv-analyse og kompendium af små artikler.
- 25 DR - Seeberg Friis m.fl.: tv-analyse, DRs årbøger.

- 26 Screening: TV-aktuelt: Efter Dallas (Flindt-Petersen og Stephensen) om TV-fremtiden i DK.
- 27 Afrundende diskussion på baggrund af Jerry Mander.
- 28 'Julegave': Mel Brooks: Forår for Hitler.
- Januar, 29 Analyser af enkelte tv-genrer: citater fra Kanalen og Schyyy.... det er lørdag.
- 30 do: citater fra TV-avisen, TV-aktuelt og Søndags-avisen.
- 31 2. område: tv-krimien, screening af et afsnit af den tyske serie Der Alte.
- 32 Gennemgang og diskussion af Susanne Fabricius: Familiens forbrydelser: kritik eller registrering?
- 33 Analyse af et andet afsnit af Der Alte med baggrund i SFs artikel.
- 34 Screening af Private Eye. Philip Marlowe, ny am. tv-serie om Chandlers detektivhelt.
- 35 Gennemgang og diskussion af Peter Larsen, McCloud som ideologisk og industrielt produkt.
- 36 Analyse af et andet afsnit af Private Eye. Philip Marlowe.
- Februar, 37 Eksamensprojekt, idéfase.
- 38 do, drejebog, research
- 39 do
- 40 do
- 41 do
- 42 do
- marts, 43 do, begyndende optagelser: 2 x video, 1 super8
- 44 do
- 45 do
- 46 do
- 47 do
- 48 do
- 49 do
- 50 do
- 51 do
- april, 52 do, klipning, lydmix
- 53 do
- 54 do
- 55 Repetition: filmanalyse, JBCs film
- 56 Refetition: tv-mediet, tv-krimien
- 57 Færdiggørelse af eksamensfilm

I maj gled vi ind i eksamensterminen, og når sandheden skal frem, blev grupperne først færdige med deres film 10 dage før eksamensdatoen. Den tredje gruppe, super8-gruppen, løb ind i en række tekniske problemer med udstyret, således at de til sidst besluttede at aflevere deres pilotprojekt, drejebogen til eksamensfilmen samt de 3-4 minutters råoptagelser til denne. Gruppe 1's video var bygget op om en panorerende affotografering af gamle prospectkort sat sammen, så de dannede en historie om en ung kvindes ulykkelige kærlighed til skibredersønnen Bernard. Filmen var en grotesk pastiche over 20'ernes glamurøse skæbnehistorier i ugemagasinerne og fortalt med stor teknisk akkuratess og humor og føling med miljøet. Gruppe 2's video var anderledes saglig, idet den i små reportager belyste cyklisterens problemer i Storkøbenhavn.

Udstyret, holdet havde til rådighed, var for super8-gruppens vedkommende to sound-kameraer, 2 view'ere og chemosplejsere samt en stereo-projektor, hvorpå der også var mulighed for at arbejde med duoplay og sound-on-sound. Videogrupperne rådede over to komplette transportable VHS-udstyr. Klipningen foretog de enten i kameraet eller for størstedelens vedkommende ved overspilning/kopiering fra den ene båndmaskine til den anden. Derudover havde de mulighed for at producere et mixet lydbånd på en Revox B-77 som mastermaskine og med to lydkilder og to mikrofonindgange, som de derefter indspillede på videobåndets kontrolspor. Grupperne havde således mulighed for at lave det, de ville, men udstyret var ikke professionelt.

Om områderne er der at sige, at de forløb tilfredsstillende. Især var holdet meget fascineret af Jon Bang Carlsens film, deres metode og indhold. Jeg havde tilrettelagt gennemgangen meget stramt, således at vi anvendte det samme iagttagelsesmønster på alle hans film, de samme begreber og analyseformer, fordi den intellektuelle, analytiske bearbejdning af film/tv er mere uvant, men ikke mindre lystbetonet, for eleverne end arbejdet med verbaltekster. Vi måtte oparbejde en særlig diskurs omkring dét at samtale om film. De anvendte støttetek-

ster til det andet område viste sig, efter en grundig gennemtygning, at være velegnede til begrebsliggørelsen af, hvad der egentlig er på færde i de tyske og amerikanske tv-krimi-er. Forløbets achilleshæl var så ubetinget gennemgangen af mediestrukturen/-politikken. Stoffet er omfattende og meget uoverskueligt, men et must i medieundervisningen i HF. Derudover mangler der velegnede lærebøger, der på en pædagogisk måde beskriver og diskuterer de forskellige problemstillinger.

Her savnes enten flere timer eller muligheden for uformel tværfaglig samarbejde. Det ville sikre, at man nåede stoffet. Medieundervisningen har fået stillet 160 timer til rådighed i HF, hvilket er et timetal bestemt af ydre forhold, idet det er timetallet for de kreative fag i HF. Der undervises både i teori og praktik, men vanskeligheden ligger i at videreudvikle faget og sikre, at det kommer til at præge hele HF's faglige miljø og ikke kun de 20-23 elever, der årligt tilmelder sig faget på det enkelte kursus. Der har været forsøg med forsøgsfaget, bl.a. for at komme ud over denne begrænsning. På Enghaveprojektet, et HF-kursus for unge arbejdsløse specielt koncentreret omkring de kreative fag, var der i kursusåret 1984-85 et organiseret samarbejde mellem samfundsfag, psykologi og film- og tv-kundskab. Eleverne skulle bl.a. producere film/video om psykologiske emner og cases. Og på forberedelseskurset i Lyngby vil man forsøge med samlæsning af film- og tv-kundskab og samfundsfag, og på et lignende projekt som Enghaveprojektet i Ballerup vil man, da nogle grupper af unge arbejdsløse har et lidt kompliceret forhold til eksamen, opdele undervisningen i praktik og studiekredse uden eksamensafholdelse.

På de kurser hvor faget er oprettet, har det et godt omdømme. Det vi kunne savne er lidt medvind fra uddannelsesplanlæggere, medieforskere og bevilligende myndigheder. Faget må udvikle sig, eller rettere, der må skabes betingelser for, at faget kan udvikle sig. Et mediefag med udgangspunkt i faget film- og TV-kundskab bør eksistere i HF-uddannelsen. Så ville man iøvrigt også undgå de Bibelkundskabs-konnotationer, der ligger i navnet film- og TV-kundskab.

Note

1. I kursusåret 1985-86 vil der undervises i film- og TV-kundskab på følgende kurser: KAF Ballerup, KAF Brøndby-Rødovre, KAF Lyngby-Taarbæk, KKF Nattergalevej, KKF Nørrevold, Frederiksborg Enkeltfagskursus Hillerød, Frederiksborg Enkeltfagskursus Birkerød, Gentofte Statsskole, Rødovre Statsskole, Gedved Statsseminarium, Enghaveprojektet, Suhmsgadeprojektet og Projekt 'Strædet', Ballerup. Sønderjyllands Voksenuddannelse, Tønder.

Litteratur

- Christiansen, Ib Brøkner m.fl. (red): Billeder i bevægelse. Kbh 1984, DLF
- Dinesen, Niels Jørgen m.fl.: Interview med Jon Bang Carlsen. In: MacGuffin nr. 31, Århus 1979.
- Fabricius, Susanne: Familiens forbrydelser. In: Peter Olivarius m.fl. (red): Massekommunikation, København 1976, DLF
- Friis, Per Seeberg m.fl.: TV-analyse, København 1976, Borgen
- Kau, Edwin: Analyse af en rig mand. In: MacGuffin nr. 31, Århus 1979.
- Knudsen, Mogens A. m.fl.: Videohåndbog, København 1983, Fremad.
- Larsen, Peter: McCloud som ideologisk og industrielt produkt. In: Mediesociologi, København 1974, Rhodos.
- Mander, Jerry: Fire argumenter mod tv, København 1981, Information.
- Siune, Karen: Politik og medier, København 1984, Politica.
- Vest-Hansen, Frederik: Praktisk filmteknik, København 1983, Foreningen af filmlærere i gymnasiet og HF.
- Vest-Hansen, Frederik: Rapport fra Sønderjyllands Voksenuddannelse - Tøner. In: Henning V. Jensen m.fl. (red): Rapporter om forsøgsundervisning i film- og TV-kundskab 1978-1980, København 1980. Foreningen af filmlærere i gymnasiet og HF.
- Danmarks Radio. Arbøger 1979-1983.
- Levende billeder 1983-1984, relevante artikler om medieforhold. SFC - ledsagemateriale.
- Diverse avisartikler om medieforhold.
- Litteraturlisten dækker kun det materiale, der har været anvendt i undervisningen.

Henrik Poulsen er adjunkt ved KAF Brøndby-Rødovre.